

POSTANOWIENIE

Dnia 10 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Sobutka

w sprawie z odwołania Z.Ł.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Siedlcach

o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 10 czerwca 2025 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z dnia 17 kwietnia 2024 r., sygn. akt III AUa 954/22,

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

II. zasądza od Z.Ł. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Siedlcach kwotę 240,00 (dwieście czterdzieści) złotych, wraz z odsetkami, o których mowa w art. 98 § 1¹ k.p.c. - tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

DS

UZASADNIENIE

Decyzją z 9 lutego 2022 r. (znak [...]) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Siedlcach, działając na podstawie art. 57a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm.) w zw. z art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 29

października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1205) i art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144), odmówił Z.Ł. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, w związku z wypadkiem w drodze z pracy, wskazując, że komisja lekarska ZUS, orzeczeniem z 24 stycznia 2022 r. nie stwierdziła u ubezpieczonego niezdolności do pracy (decyzja z 9 lutego 2022 r. o odmowie przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, w związku z wypadkiem w drodze z pracy).

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 19 września 2022 r. (sygn. akt IV U 176/22), wydanym w sprawie Z.Ł., przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Siedlcach, o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, oddalił odwołanie.

Na skutek apelacji złożonej przez ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach, Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, wyrokiem z 17 kwietnia 2024 r. (sygn. akt III AUa 954/22), oddalił apelację.

Skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego wywiódł ubezpieczony, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie w całości, zarzucając rozstrzygnięciu:

1. naruszeniu przepisów postępowania, tj. art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c., w świetle których to przepisów, po zamknięciu rozprawy, zarówno Sąd I instancji, jak również Sąd II instancji wydając wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Natomiast, w sprawie niniejszej, Sąd II instancji niezgodnie z ww. przepisami uznał, że powoływane w toku postępowania apelacyjnego nowe okoliczności, wykazujące pogorszenia stanu zdrowia skarżącego nie mogą stanowić przesłanki uzasadniającej przyznanie mu renty z tytułu niezdolności do pracy, w związku z wypadkiem w drodze z pracy w 2002 r. Ponadto, jedną z zasad polskiego porządku prawa cywilnego jest prymat mocy wiążącej orzeczeń sądu nad organami administracji (art. 365 k.p.c.), jak również zasadą jest, że po wniesieniu odwołania do sądu w sprawie indywidualnej od decyzji ZUS, sprawa toczy się w całości w oparciu o przepisy k.p.c. (art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych).

Kolejno, nawet prawomocne rozstrzygnięcia mogą być stosownie do okoliczności zmieniane lub uchylane, a decyzja ZUS nie może w oparciu o zmianę okoliczności. Sąd Apelacyjny w Lublinie przyjął jednak, jako fundament swojego rozstrzygnięcia o oddaleniu apelacji, dość mglistą i niepopartą również przepisami k.p.c. w zakresie postępowania w sprawach z ubezpieczeń społecznych ocenę prawną, że z uwagi na „specyfikę postępowania odwoławczego w sprawach zakresu ubezpieczeń społecznych”, nie będzie rozstrzygał wcale o zasadności odwołania, według stanu adekwatnego na czas wydania wyroku przed Sądem Apelacyjnym;

2. naruszenie powołanych powyżej przepisów k.p.c., w konsekwencji poskutkowało niewłaściwym zastosowaniem przepisu prawa materialnego, mianowicie art. 41 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, poprzez uznanie, że skarżący jest zdolny do pracy, co jest kwestionowane, ponadto, nawet gdyby Sąd uznał, że wypadek nie miał związku z pracą, to stan zdrowia skarżącego i tak wskazywał na potężne problemy zdrowotne ograniczające możliwość wykonywania pracy;

W związku ze stawianymi zarzutami, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi II instancji, ewentualnie o uchylenia również orzeczenia Sądu I instancji w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego zwrotu kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w wysokości wg norm przepisanych za postępowanie wywołane wniesieniem skargi i rozstrzygnięcie o kosztach procesu za wszystkie instancje poprzez zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącego zwrotu kosztów procesu za obie instancje według norm przepisanych, a także o rozpoznanie niniejszej sprawy na rozprawie.

Skarżący wniósł także o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W uzasadnieniu wniosku wskazał, że w jego ocenie prawidłowe zastosowanie art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. w ustalonym stanie faktycznym sprawy, wymaga aktualnej, dostosowanej do realiów dzisiejszego świata wykładni powyższych przepisów prawa procesowego, tj. art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. Ewentualnie, również do rozważenia w tym samym kontekście jest kwestia

ewentualnej wykładni przepisu art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych lub 365 § 1 k.p.c., w poniższych celach:

1. stworzenia jednej, spójnej i dostosowanej do aktualnych przepisów k.p.c. linii orzeczniczej, z której jasno wynika, za co odpowiadają organy rentowe oraz sądy obu instancji cywilnych, na przykładzie dość często występujących stanów faktycznych po wydaniu decyzji w toku k.p.a. (od których to przysługuje odwołanie), tj. sytuacji pogorszenia/polepszenia zdrowia ubezpieczonego;

2. dostosowania wydawanych przez sądy orzeczeń do niezliczonych zmian w procedurze cywilnej z lat 2004-2024;

3. ustalenia, czy nadal aktualność zachowują oceny prawne i konkluzje wyroku Sądu Najwyższego z 20 maja 2004 r., II UK 395/03, na który powołują się sądy powszechne, na przykładzie chociażby Sądu II instancji. Niemniej i te orzeczenie potwierdza poniekąd część argumentacji skarżącego, cyt. „wprawdzie w wyroku z dnia 10 marca 1998 r. w sprawie II UKN 555/97 (OSNAPiUS 1999 nr 5, poz. 181) Sąd Najwyższy wyraził pogląd prawny (zgodny z dość rozpowszechnioną praktyką), że „sąd może przyznać ubezpieczonemu świadczenie, jeżeli warunki je uzasadniające zostały spełnione po wydaniu zaskarżonej decyzji”, jednak traktując go jako wyjątek od zasady, iż „sąd ocenia legalność decyzji rentowej według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania”. Wyjątek obwarowany został szeregiem zastrzeżeń, takich jak oczywistość prawa do świadczenia i pewność, co do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy przez organ rentowy;

4. żaden przepis procedury przed organami nie wyłącza zatem stosowania art. 316 § 1 k.p.c. w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. I tak, w każdej sprawie znajdzie zastosowanie reguła, że wydając wyrok sąd nie może uwzględnić okoliczności powstałych po zamknięciu rozprawy i powołać ich w uzasadnieniu orzeczenia;

5. stosowania w podobnych przez sądy powszechne zasad ekonomiki procesowej, których ewidentnie zabrakło Sądowi II instancji, także przy pewnej dozie niesprawiedliwego potraktowania skarżącego w kontekście wszczynania postępowania od nowa.

Pismem z 18 lipca 2024 r. pełnomocnik skarżącego uzupełnił braki skargi kasacyjnej skierowanej z 15 lipca 2024 r., wyjaśniając jednocześnie, że:

1. w przesłanej 15 lipca 2024 r. do tutejszego Sądu skardze kasacyjnej i dwóch odpisach do skargi, pełnomocnik omyłkowo wskazał na wstępie wniesionej skargi, że w załącznikach do skargi znajdują się poświadczone za zgodność z oryginałem kopie pełnomocnictwa udzielonego r. pr. K.B. dnia 11 lipca 2024 r. W rzeczywistości, w wersji egzemplarza skargi kasacyjnej dla Sądu oraz w dwóch załączonych wtedy wraz z przesyłką odpisach skargi, znajdowały się wyłącznie same niepoświadczone za zgodność z oryginałem kopie pełnomocnictwa udzielonego pełnomocnikowi skarżącego dnia 11 lipca 2024 r. — ten brak pełnomocnik uzupełnił załącznikami do przedmiotowego pisma;

2. pełnomocnik skarżącego nie złożył w przesłanym 15 lipca 2024 r. egzemplarzu skargi kasacyjnej do Sądu oraz w dwóch załączonych wtedy do przesyłki odpisach skargi w imieniu skarżącego omyłkowo własnoręcznego podpisu na żadnym egzemplarzu – uzupełnienie jako załącznik do pisma;

3. jednocześnie, w imieniu skarżącego pełnomocnik załączył do niniejszego pisma trzy podpisane tym razem przez pełnomocnika egzemplarze skargi wniesionej 15 lipca 2024 r. z załącznikami - dwoma odpisami skargi wraz z odpisami załączników.

W odpowiedzi na wywiedzioną skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych, ewentualnie oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego zwrot kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie kasacyjne według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna wywiedziona w niniejszej sprawie nie kwalifikuje się do przyjęcia i merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie: (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie powinno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Przypomnieć należy, że skarga kasacyjna nie jest (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zatem zarzuty dotyczące ustalenie faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), a Sąd Najwyższy związany jest ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c., postanowienia Sądu Najwyższego z: 6 marca 2018 r., II UK 194/17, LEX nr 2488675; 27 kwietnia 2022 r., I USK 413/21, LEX nr 3431707; J. Paszkowski (w:) T. Szanciło (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458¹⁶. Tom I. Warszawa 2023, komentarz do art. 398¹³).

W art. 398⁴ § 2 k.p.c., wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej, ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Ustawodawca nieprzypadkowo bowiem, konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c., obowiązek przytoczenia podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) i obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba

te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione, a dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. nie wystarczy odwołanie się do podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, bo choć dla obu tych przesłanek argumenty mogą być podobne, to Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Pełnomocnik skarżącego uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał na art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jego zdaniem „(...) w ustalonym stanie faktycznym sprawy, wymaga aktualnej, dostosowanej do realiów dzisiejszego świata wykładni powyższych przepisów prawa procesowego art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. Ewentualnie również do rozważenia w tym samym kontekście jest kwestia ewentualnej wykładni przepisu art. 83 ust. 2 Ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie Ubezpieczeń Społecznych lub 365 § 1 k.p.c.”. Takie sformułowanie wniosku jest jednak nieprawidłowe. Odwołanie się do przesłanki przedsądu, jaką jest potrzeba wykładni przepisów prawnych, budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, Legalis nr

127030; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, Legalis nr 2701754 i z 9 września 2022 r., I CSK 1494/22, Legalis nr 2741242). Stronę skarżącą obciąża obowiązek przedstawienia odrębnej i pogłębionej argumentacji prawnej, wskazującej na zaistnienie powołanej okoliczności uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zawierającej szczegółowy opis tego, na czym polegają poważne wątpliwości interpretacyjne (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09, LEX nr 570112 i z 29 września 2022 r. I CSK 3496/22, Legalis nr 2790349). Powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurystycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Powyższemu strona skarżąca nie podołała. Tym bardziej, że Sąd Najwyższy wielokrotnie zajmował się wykładnią przepisów wskazywanych przez stronę skarżącą i poglądy w tym zakresie mają charakter ugruntowany.

Na marginesie należy zwrócić uwagę, że zakres kognicji sądu ubezpieczeń społecznych jest ściśle uzależniony od tego, co było przedmiotem rozstrzygnięcia organu rentowego. W drodze wyjątku od tej zasady (który nie może być traktowany rozszerzająco), orzecznictwo dopuszcza możliwość uwzględniania przez sąd okoliczności niebędących przedmiotem decyzji organu rentowego. Taka możliwość wchodzi w rachubę wówczas, gdy podstawa faktyczna rozstrzygnięcia zawartego w wyroku sądu dotyczy „okoliczności pewnych”. Wydanie w takiej sytuacji wyroku prowadzi do swoistego „skrócenia procedury” i jest podyktowane względami ekonomii procesowej. Eliminuje konieczność wystąpienia do organu rentowego przez osobę uprawnioną z kolejnym - tym razem zasadnym - wnioskiem oświadczenie niewątpliwie należne. W konkluzji, mimo że sąd ubezpieczeń społecznych rozpoznaje sprawę merytorycznie na nowo, to jednak jako organ kontrolny wobec organu rentowego ma obowiązek odniesienia się do stanu rzeczy istniejącego w dacie wydania decyzji. Z tej przyczyny obowiązująca w „klasycznym”

procesie cywilnym reguła wyrażona w art. 316 § 1 k.p.c., zgodnie z którą sąd bierze pod uwagę stan rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy, doznaje wyjątku w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, ze względu na jego szczególny, odwoławczy charakter. (zob. m. in. wyrok Sądu Najwyższego z 5 marca 2025 r., II USKP 130/24, Legalis nr 3207976; postanowienie Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III UZ 13/23, Legalis nr 3071444).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów oparto na § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1935 ze zm.).

DS.

[a.ł.]